

Fels?dörgicse Szent Péter-temploma

2009 július 04. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

Magyar Nemzet szombati magazinjának egyik legérdekesebb sorozatát közöljük le folytatásokban, melyben a remek Ludwig Emil megmutatja nekünk a rejt?zköd? Magyarország eldugott kincseit, melyek mellett sokszor figyelmetlenül elhaladunk a mindennapi rohanó életünk során. Vigyázzunk ezekre a páratlan kincsekre, hiszen ezek a kincsek alappillérei szeretett Hazánknak.

Felvidéki barangolásunkról visszatérve sz?kebb hazánkba, sorozatunkat a Dunántúl kevésbé ismert építészeti emlékeinek bemutatásával folytatjuk. Tombol a nyár, s bár aggasztó híreket hallunk a Balatonról, e hatalmas víztükröt körülölel? varázslatos táj felfedezend? úti célunk marad.
A Tihanyi-félszigeten túl, a Bakony déli lábánál megbúvó Dörgicsei-medencében ma ezen a hivatalos néven található helység három, egykor önálló falut foglal magába. Mindháromban különleges szépség? középkori templomrom található. (Kissé távolabb t?lük, Akali és Zánka közt van egy negyedik épületrom is: a ságdörgicsei templomé.)
Az emelked? országút mentén települt község tóparttól távolabbi részét, a mai Fels?dörgicsét egy 1312-ben kelt levél Szentpéterdörgicsének írja. A birtokcsere ügyében született okirat szerint a szóban forgó terület a tihanyi apátság és a helybeli birtokos nemesek közötti pereskedés tárgya volt. Temploma ennél még korábban, a XI. és a XII. században épült. Ez pontosabban a m?emlék rom északi felére vonatkozik, ugyanis a hazánkban egyedülinek számító ikertemplomnak e része keletkezett korábban. Az 1959-ben végzett ásatás nyomán Éri István régész, majd Koppány Tibor építész dolgozta fel – a többi dörgicsei emlékkel együtt – a templom építéstörténetét; munkáikból kölcsönzöm az alábbi adatokat.
Az északi – kívül négyszög?, belül patkóíves – szentély falából nagyszámú római kori k? került el?, az alapfalak egy része is a pannon provincia korából származik. Az els? keresztény templom küls? hossza tizenegy méter, ebb?l négy méter jut a szentélyre és hét a hajóra, amelynek szélessége hat méter. A XI. században már bizonyosan elkészült épület nyugati végéhez, a bejárat elé a következ? évszázadban szabályos négyzet alaprajzú el?teret építettek, ami által a templom kicsiny mása lett a korszak hatalmas háromsejt? bazilikáinak. A formailag tökéletes templom mellé, közvetlenül a déli hosszfalához csatlakozva a XIII. században – a Kárpát-medencében páratlan megoldásként – egy második templomot emeltek. Ennek is egyenes zárófalú, négyszögletes szentélye van, amelyhez egyforma széles hajó csatlakozik, a közöttük kialakított el?tér pedig – egybenyitva az ikerépülettel – szabálytalan álkereszthajót képez.
E rendkívüli szerkezet és liturgiai tér kialakítása mögött mindenképpen különleges okot kell keresnünk. Magyarázatul a már említett 1312. évi okirat szolgál, amelyb?l kiolvasható a terület vitás tulajdoni helyzete. Az egymás melletti Dörgicse falvak eredeti birtokosai szabad jogállású nemesek voltak, a név szerint is ismert Bogát-Radvány nemzetség tagjai közül kerültek ki a Szent Péter-egyházközség kegyurai. Egy 1211-ben kelt összeírás azonban már a tihanyi apátság itteni földjeit is említi, s a bencések tekintélyének, gazdasági erejének növekedése a tatárjárás körüli évtizedekben újabb birtokok megszerzéséhez vezetett. A dörgicsei plébániatemplom melletti „paralel” templom alighanem ezt a kett?s földbirtokosságot – és kegyuraságot – tükrözi, valamint azt is, hogy az apátság és a helyi földesurak nem akarták kenyértörésre vinni a dolgot: a közösen használt templom bontása helyett inkább melléépítettek egy másikat.
A fest?i romot építészeti részletek – ablak- és kapukeretek, támpillérek és -ívek, faragott sarokkövek – teszik még érdekesebbé; a legszebb köztük az els? templom nyugati falában lév?, egy k?lapból kimetszett kereszt alakú nyílás. Péter és Pál – Arany Jánossal szólva –: jól megférnek a naptárban; a névnapjukat holnap ünnepl?ket e becses emlékhelyünk bemutatásával köszöntjük.

Ludwig Emil, mno.hu



Ajánló